FORÆLDRE-ANSVARSLOVEN

– Ændringsforslag til styrkelse af barnets rettigheder

BØRNS VILKÅR APRIL 2011

Børns Vilkår
FOR BØRN I DANMARK

FORÆLDREANSVARSLOVEN

– Ændringsforslag til styrkelse af barnets rettigheder

Udgiver:
Børns Vilkår
Trekronergade 126 F, 2. sal
2500 Valby
Telefon: 35 55 55 59
bv@bornsvilkar.dk
www. bornsvilkar.dk

Udarbejdet af:
Peter Albæk, formand for Børns Vilkår
Bente Boserup, souschef og chef for BørneTelefonen
Helle Rabøl, medlem af bestyrelsen
Camilla Terndrup, børnefaglig konsulent
Christophe Kirkegaard, kommunikationschef
Ole Abildgaard Mikkelsen, senioranalytiker
Jette Larsen, specialkonsulent
Jonas Bo Hansen, senioranalytiker

Tryk:
PrinfoTrekroner

Grafik og layout:
Ida Steinicke

Alle cases i publikationen er anonymiserede og kommer fra Børns Vilkårs rådgivning og øvrige arbejde.

FORORD

Forældreansvarsloven blev vedtaget i 2007. Børns Vilkår fulgte dengang det lovforberedende arbejde tæt. Siden har vi fulgt konsekvenserne af loven. Både i vores børnepolitiske aktiviteter og i de mange kontakter med børn, forældre og fagpersoner, som vi har via vores rådgivnings- og bisidderaktiviteter.

Hver dag kontakter børn og forældre BørneTelefonen og ForældreTelefonen om skilsmisse. Børns Vilkår modtog i 2010 mere end 600 henvendelser på BørneTelefonen, hvor barnet ønskede at tale om forældrenes skilsmisse, f.eks. omkring samvær, konflikter mellem forældrene eller deleordninger. Og vi talte også med knap 600 forældre om skilsmisse på ForældreTelefonen. De forløbne år har påvist en række uhensigtsmæssigheder i forældreansvarsloven og i praksis. Børns Vilkår mener derfor loven bør justeres. Og at vi som samfund må overveje, hvordan vi bedst tager vare på den ikke ubetydelige andel af børn i Danmark, som udsættes for et brud mellem deres forældre.

Skilsmisser er, selvom de er så hyppige, stadig en overvældende begivenhed for det enkelte barn. Sorgen, smerten og skadevirkningerne for barnets trivsel og udvikling bliver større, hvis forældrene ikke selv magter at blive enige om forældremyndighed, bopæl og samvær. Og ikke mindst hvis barnet bliver centrum for et årelangt slagsmål.

Loven har en kraftig signalværdi. Den får betydning for alle skilsmisseforældre i Danmark - også de mange forældre, der selv finder ud af det. Fælles forældremyndighed og en lige fordeling af børnene bliver normen.

Vi kan ikke lovgive os ud af svære følelser. Der findes ikke gode juridiske løsninger på en opløst familie. Men barnet er den svage part, og lovgivningen bør afspejle dette. Forældreansvarsloven skal hverken have som hovedformål at sikre ligestilling mellem kønnene eller lige fordeling af barnet.

Forældreansvarsloven skal først og fremmest sikre, at barnets opvækst bliver den bedst mulige – trods fars og mors skilsmisse. Det er baggrunden for de anbefalinger, vi videregiver i oplægget.

Udover rådgivning om skilsmisse på BørneTelefonen og ForældreTelefonen bygger anbefalingerne også på erfaringer fra Børns Vilkårs øvrige sociale arbejde med udsatte børn. Ikke mindst erfaringer fra bisidderkorpset, der er i kontakt med de mest udsatte børn og unge i Danmark. Anbefalingerne bygger desuden på de konkrete erfaringer fra børn, der har været en del af Børns Vilkårs børneekspertpanel med skilsmissebørn.

”Jeg føler aldrig, at jeg bliver hørt. Jeg ville ikke se min far, så vi gik i retten og statsforvaltningen, men ingen af dem hørte på, hvad jeg havde at sige.”
Dreng 13 år, samtale på BørneTelefonen

Peter Albæk
Formand for Børns Vilkår

Bente Boserup
Souschef og chef for BørneTelefonen

INDHOLD

FORORD 3

SAMMENFATNING 6

1. ANBEFALIGER TIL LOVÆNDRINGER 8

1.1 Børns ret til omsorg, tryghed og social trivsel i lovens formål 8
1.2 Fælles forældremyndighed kræver enighed 10
1.3 Samvær til barnets bedste 11
1.4 Barnet i centrum under sagens behandling 13
1.5 Forslag til Retsplejeloven 15

2. MERE OG BEDRE INDDRAGELSE AF BØRN 17

2.1 Kun få børn bliver hørt i 2010 18
2.2 Store interesser på spil 18
2.3 Vurdering af alder og modenhed 19
2.4 Direkte børneinddragelse i fem trin 19
Forberedelse: Børn skal forberedes på høringen 20
Høring: En børnesagkyndig skal altid deltage i samtaler med børn 21
Vurdering: Børnesamtalen skal være et væsentligt element 22
Feedback: Børn skal kende baggrunden for en afgørelse 23
Klagemuligheder: Børn fra det fyldte 10. år skal have klageret 23
2.5 Børn skal have ret til en bisidder 24
2.6 Initiativretten skal styrkes 25
2.7 Børnegrupper skal være et fast tilbud 26

3. SAMVÆR PÅ BARNETS PRÆMISSER **27**

3.1 Samvær skal være en ret - ikke en pligt 27
3.2 Samvær med spædbørn 28
3.3 Deleordninger 29

4. ÆNDRINGER TIL GAVN FOR SÆRLIGT UDSATTE BØRN **30**

4.1 Børn i familier med højt konfliktniveau 30
4.2 Børn i familier, hvor en forælder udøver samarbejdschikane 31
4.3 Omsorgssvigtede børn 32

5. FAMILIESAGER VED DOMSTOLENE **35**

6. BØRNESAGKYNDIGE UNDERSØGELSER **36**

6.1 Valg af teori og metoder skal gøres tydelig 36
6.2 Børn og voksne har forskellige perspektiver 37

7. SKILSMISSE - EN SAMFUNDSOPGAVE **38**

BILAG **40**

Forældreansvarsloven 40

SAMMENFATNING

Formålet med forældreansvarsloven var et ønske om at skabe et fælles forældreansvar omkring barnet og styrke det enkelte barns rettigheder – herunder at beskytte udsatte børn mod omsorgssvigt på samvær. Som udgangspunkt gode og nødvendige intentioner.

Desværre ser Børns Vilkår, at forældreansvarsloven i sin nuværende form på nogle punkter kommer til at gøre det modsatte. Der er brug for justering af både lovgivning og praksis, hvis barnets rettigheder reelt skal styrkes, og hvis de mest sårbare børn skal møde reel beskyttelse.

Forældreansvarsloven og de dertilhørende vejledninger bærer mv. præg af:

» At fokus er på forældrenes (lige)rettigheder. Barnet betragtes som et objekt, der skal deles 'retfærdigt' mellem forældrene.
» At samvær med begge forældre altid er et objektivt gode for barnet. Samvær med forældre prioriteres derfor før barnets generelle tryghed, omsorg og sociale trivsel.
» At barnets behov må underordne sig myndighedernes opdragelsestiltag i forhold til forældrene – fx når der idømmes tvungen fælles forældremyndighed, eller når myndighederne finder det rimeligt at flytte barnets bopæl fra en forælder, som man vurderer, besværliggør samarbejdet.
» At manglende samarbejde mellem sociale myndigheder på den ene side og statsforvaltning og domstole på den anden side gør, at udsatte børn kommer i klemme mellem systemer.

For at styrke barnets rettigheder foreslår Børns Vilkår følgende ændringer:

* **Kerneparagrafferne i forældreansvarsloven**
Kerneparagrafferne i forældreansvarsloven skal omskrives, så det altid er barnets rettigheder – og ikke forældrenes – der er udgangspunktet for alle afgørelser. Loven skal i højere grad konkretisere barnets rettigheder, så de ikke som nu fremstår som hensigtserklæringer. Læs mere i kapitel 1.1.

* **Fælles forældremyndighed**
Muligheden for at idømme forældre tvungen fælles forældremyndighed bør afskaffes, idet dette indebærer stor risiko for, at barnet anbringes og fastholdes midt i et konfliktfelt. Læs mere i kapitel 1.2.

Samvær
Samvær skal altid fastsættes ud fra en individuel vurdering af barnets behov. I familier, hvor forældrene ikke selv kan nå til enighed om samværet, skal barnet have ret til en fast base. Derfor skal muligheden for at idømme 7-7 ordninger afskaffes.

Der skal tages særligt hensyn til spædbørns og små børns behov for tryghed og stabilitet. Læs mere i kapitel 1.3 og kapitel 3.

Inddragelse
Børn skal inddrages langt mere kvalificeret og i børnehøjde, så de både får reel indflydelse, men samtidig beskyttes mod selv at skulle træffe beslutninger, hvis konsekvenser de ikke kan overskue. Derfor skal der altid inddrages børnesagkyndig bistand, når børn spørges. Børn skal have ret til en børnefaglig bisidder samt have en direkte klageadgang. De skal også informeres bedre om hele sagsforløbet samt om deres rettigheder. Læs mere i kapitel 1.4, kapitel 1.5 og kapitel 2.

Beskyttelse af udsatte børn
Der skal sættes ind med bedre beskyttelse af skilsmissebørn i familier med risikofaktorer som højt konfliktniveau mellem forældrene, misbrug, vold, omsorgssvigt og samarbejdschikane. Der skal etableres et formaliseret og forpligtende samarbejde mellem sociale myndigheder og statsforvaltninger/domstole. Læs mere i kapitel 4.

Børnesagkyndige undersøgelser
Børnesagkyndige undersøgelser skal i højere grad anvendes. Samtidig skal disse opkvalificeres, så de altid indeholder en redegørelse for teoretisk og metodisk tilgang, ligesom der skal redegøres for barnets indstilling til undersøgelsen. Læs mere i kapitel 5.

Skilsmissebørn: En samfundsopgave
Skilsmissebørns problemer skal prioriteres som en samfundsopgave. Der skal derfor etableres rådgivningsforløb til forældre, børnegruppetilbud til børn samt generel opkvalificering af de fagpersoner, som børnene møder i deres hverdag, herunder lærere og øvrigt pædagogisk personale. Læs mere i kapitel 6.

1. ANBEFALINGER TIL LOVÆNDRINGER

Forældreansvarsloven bygger på to hovedprincipper:

» Første hovedprincip fastslår, at barnet har ret til to forældre, hvilket medfører en vægtning af fælles forældremyndighed og fælles ansvar for omsorg af barnet[1] .
» Lovens andet hovedprincip retter sig mod afgørelser om barnet, "der skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet[2] ".

De erfaringer, der indtil nu er gjort med forældreansvarsloven, viser, at loven i praksis fungerer som en forældrerettighedslov, hvor barnets rettigheder stadig vejer lettere end forældrenes. I dette afsnit fremlægger Børns Vilkår konkrete ændringsforslag til lovgivningen.

1.1 Børns ret til omsorg, tryghed og social trivsel i lovens formål

Børns Vilkår anbefaler ændringer i kapitel 1, § 2 stk. 1 og 2 samt § 4.

Første kapitel i forældreansvarsloven indeholder kerneparagrafferne, som udtrykker lovens centrale betydning og formål. Paragraf 2 siger således, at:

§ 2 Forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov.

Stk. 2. Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.

1 Jfr. vejledning nr. 9859 af 06/09/2010
2 Jfr. vejledning nr. 9859 og artikel 3 i Konventionen om Barnets Rettigheder, Børnekonventionen

Børns Vilkår anbefaler, at man via denne paragraf sikrer barnet en central placering i lovens anvendelse og betydning. Derfor skal paragraffen "vendes på hovedet". Der skal tages udgangspunkt i barnets ret til omsorg, tryghed og social trivsel. Social trivsel handler om, at barnet sikres adgang til sit eget sociale liv sammen med jævnaldrende kammerater og bekendte. At barnet støttes i sine fritidsinteresser og kulturelle børneliv.

Børns Vilkår anbefaler

» **Forslag til ny § 2: Barnet har ret til omsorg, tryghed og social trivsel. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.**

» **Stk. 2. Forældremyndighedsindehaveren skal drage omsorg for barnet og sikre tryghed og social trivsel ud fra barnets interesse og behov.**

Begrundelsen er, at det bør være barnets rettigheder, der er udgangspunktet. Forældremyndigheds-indehaverens ansvar (og ret) handler hermed om at tage udgangspunkt i barnets interesse og behov.

På denne måde bringes loven desuden i overensstemmelse med artikel 3 i Børnekonventionen, der giver barnets tarv første prioritet.

Den ny sætning i stk. 2 "... ud fra barnets interesse og behov" præciserer, at forældremyndigheds-indehaverens ansvar for omsorg og tryghed skal vurderes ud fra barnets interesser og behov. Dette anerkender, at forældre og barn ikke nødvendigvis altid har de samme behov.

Forslaget indebærer, at hele perspektivet i forældreansvarsloven vender fra at være rettet mod forældrerettigheder til at være rettet mod rettigheder for barnet. Det betyder desuden, at der er brug for en række konsekvensændringer loven igennem. Forslagene hertil indgår i ændringsforslagene til de enkelte kapitler.

Børnekonventionens Artikel 3: Barnets tarv

- En af de grundlæggende artikler i konventionen

1. I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for social velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.

> Mine forældre har været skilt siden jeg var 4 år. Min far har forældremyndigheden. Han bor på Fyn. Mor bor i Nordjylland. Mor har søgt om fælles forældremyndighed og vil gerne have mig boende. Jeg vil ikke bo hos far, han er altid så skrap. Han truer med ikke at ville have kontakt med mig mere, hvis jeg flytter over til mor. Far har en ny kæreste som har en pige på min alder. Hun er rigtig sød og synes også min far er skrap. Hvad skal jeg gøre?

Pige 12 år, samtale på BørneTelefonen

Børns Vilkår anbefaler, at § 4 ændres

§ 4 Afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Når der er konflikt i sager om forældremyndighed, samvær mv., skal de offentlige myndigheders arbejde og afgørelser ifølge den nuværende lovs § 4 basere sig på, "hvad der er bedst for barnet. Men denne bestemmelse kommer i praksis til at fremtræde som en ren hensigtserklæring, da forældrerettighederne som ovenfor beskrevet er konkret beskrevet i loven, mens det samme ikke er tilfældet for barnets rettigheder. Børns Vilkår foreslår derfor, at man i loven konkretiserer barnets rettigheder.

Børns Vilkår anbefaler

» **Forslag til ny § 4: Afgørelser efter loven skal træffes ud fra barnets behov for omsorg, tryghed og social trivsel.**

1.2 Fælles forældremyndighed kræver enighed

Børns Vilkår foreslår, at stk. 3 udgår, således at fælles forældremyndighed kræver enighed og ikke kan påtvinges. Formålet er at skabe tryghed i barnets opvækst. Enighed kan ikke opnås via dom.

Der er derimod et stort og oplagt konfliktpotentiale i at få automatisk fælles forældremyndighed på baggrund af fx en faderskabsdom.

§ 7 stk. 3. Anses en mand for far til barnet ifølge anerkendelse eller dom, har forældrene fælles forældremyndighed, hvis de har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel.

1.3 Samvær til barnets bedste

Børns Vilkår anbefaler ændringer i kapitel 4, § 19, § 20 og § 21:

§ 19 Samvær med forældre:

§ 19 Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos. Begge forældre har ansvaret for, at barnet har samvær.

Loven tolkes i nogle tilfælde, som om det at have samvær i sig selv er en god ting for barnet, det vil sige, er lig med at være barnets interesse. Bruges loven på denne måde, er det imidlertid i modstrid med teksten i § 4, som siger, at afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Børns Vilkår mener, at barnets ret til omsorg, tryghed og social trivsel skal være lovens primære sigte, og at samværsretten skal underordnes dette princip.

Den sidste sætning i § 19, stk. 1 henviser til de såkaldte chikanesager, hvor bopælsforældre beskyldes for at sabotere samvær med den anden forælder.

Denne sætning betyder, at forældrenes rettigheder i konfliktsager kan komme til at veje tungere end barnets behov, idet bopælsforælderen i en myndighedsafgørelse kan underkendes med denne sætning som hjemmel.

Dette kan støde mod § 4, som siger, at afgørelser skal træffes ud fra barnets bedste, idet myndighederne ikke automatisk kan gå ud fra, at det bedste for barnet er samvær med den forælder, barnet ikke bor hos. Børns Vilkår foreslår derfor, at denne sætning udgår, og at mulig chikane behandles med konflikthåndteringsstrategier fx tilbud om mediationsforløb og andre relevante tiltag.

Børns Vilkår anbefaler

» **§ 19. Barnet har ret til samvær med den forælder, det ikke har bopæl hos. Barnets samværsret varetages i overensstemmelse med § 2 i denne lov.**

§ 20 Samvær med andre end forældre:

§ 20 Er en forælder død, eller er begge forældre døde, kan der fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er nært knyttet til.

Stk. 2. Er der ikke eller kun i yderst begrænset omfang samvær med den forælder, barnet ikke har bopæl hos, kan der i ganske særlige tilfælde fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er nært knyttet til.

Stk. 3. Det er barnets nærmeste pårørende, der kan anmode om samvær.

Børns Vilkår anbefaler

» **Børns Vilkår foreslår, at barnet også skal sikres mulighed for at bevare forbindelsen til fx stedforældre. Derfor foreslås det, at der tilføjes et stk. 4 til § 20:**

» **§ 20, stk. 4. Barnet kan anmode om samvær med en person, det har en særlig tilknytning til (Stedsøskende, stedforældre o.a.)**

§ 21 Uenighed om samværet:

§ 21 Er der uenighed om omfanget og udøvelsen af samvær, kan der efter anmodning træffes afgørelse herom og fastsættes de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed.

Stk. 2. Samvær kan fastsættes i op til 7 dage ud af 14 dage.

Stk. 3. Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om transport af barnet i forbindelse med samvær og om afholdelse af udgifter hertil.

Stk. 4. Fastsættelse af samvær kan afslås, og en aftale eller afgørelse herom kan ændres eller ophæves.

Stk. 2 siger specifikt, at der kan træffes afgørelse om, at samværet tidsfastsættes i op til 7 dage ud af 14 dage.

Børns Vilkår foreslår, at denne lovtekst samt tilsvarende tekst fra vejledningen angående ferier og højtider udgår. Teksten gør barnets tid og hermed tilværelse til en art mængdeangivelse, der kan opdeles i to lige store dele. Dette er i modstrid med intentionen om, at samværsretten skal være en rettighed for barnet og ikke for forældrene, og at samværsretten skal tilrettelægges ud fra barnets behov.

Børns Vilkår anbefaler

» **§ 21. Er der uenighed om omfanget og udøvelsen af samvær, kan der efter anmodning træffes afgørelse herom og fastsættes de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed.**

» **Stk. 2. Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om transport af barnet i forbindelse med samvær og om afholdelse af udgifter hertil.**

» **Stk. 3. Fastsættelse af samvær kan afslås, og en aftale eller afgørelse herom kan ændres eller ophæves.**

1.4 Barnet i centrum under sagens behandling

Børns Vilkår anbefaler ændringer i kapitel 6, § 32, § 34 og § 35.

§ 32 Børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling

§ 32 Statsforvaltningen skal tilbyde forældre og børn børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling ved uenighed om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær.

Børns Vilkår anbefaler, at der udvides med tilbud om "særlig støtte til barnet". Den børnesagkyndige rådgivning og konflikthåndtering er tilbud, som især er rettet mod forældre, og der mangler tiltag, som handler om barnets perspektiv, såsom tilbud om at dele erfaringer i eksempelvis "børnegrupper".

Børns Vilkår anbefaler

» **At overskriften til § 32 ændres til: Børnesagkyndig rådgivning, konflikthåndtering og særlig støtte til barnet.**

» **At § 32, stk. 1 præciseres til: § 32. Statsforvaltningen skal tilbyde forældre og børn børnesagkyndig rådgivning, konfliktmægling og særlig støtte til barnet ved uenighed om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær.**

§ 34 Hvordan børn inddrages i sager om forældremyndighed, bopæl og samvær:

§ 34 Barnet skal inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Dette kan ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv.

Børns Vilkår foreslår, at der altid medvirker en børnesagkyndig ved direkte inddragelse af børn, så der som udgangspunkt i videst muligt omfang sikres et professionelt fagkendskab til børnesamtaler, til børns udvikling og forhold i øvrigt.

Børns Vilkår anbefaler

§ 34 foreslås derfor udvidet på følgende måde:

» **§ 34. Barnet skal inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Dette kan ske ved børnesagkyndige samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv. Ved enhver form for direkte inddragelse af barnet medvirker en børnesagkyndig.**

§ 35 Initiativret:

§ 35 Et barn, der er fyldt 10 år, kan anmode statsforvaltningen om at indkalde forældrene til et møde om forældremyndigheden, barnets bopæl eller samvær.

Børns Vilkår foreslår, at denne initiativret udvides med en direkte klageadgang, og at barnet desuden skal have ret til at benytte sig af en børnefaglig bisidder. Kravet om børnefaglighed stiller barnet bedre end det er i dag i Serviceloven. En bisidderordning inden for skilsmisseområdet kan dog formuleres på linje med teksten i Servicelovens § 48a, så der på den vis er overensstemmelse mellem barnets status i de to lovgivninger.

Børns Vilkår anbefaler

Forslag til ny formulering af § 35:

» **§ 35. Et barn, der er fyldt 10 år, kan anmode statsforvaltningen om at indkalde forældrene til et møde om forældremyndigheden, barnets bopæl eller samvær.**

» **Stk. 2. Et barn, der er fyldt 10 år, kan klage over myndighedsafgørelser til Familiestyrelsen.**

» **Stk. 3. Et barn, hvis sag behandles efter denne lov, har på ethvert tidspunkt af sagens behandling ret til at lade sig bistå af andre.**

Dette emne behandles mere indgående i kapitel 2 'Inddragelse af børn'.

1.5 Forslag til Retsplejeloven

Retsplejelovens paragraf 450 omhandler den konkrete retslige behandling af forældreansvarslovssager.

§ 450 c Samtaler med børn efter forældreansvarsloven afholdes, uden at parterne er til stede, medmindre retten bestemmer andet. Retten kan anmode en børnesagkyndig om at deltage i samtalen eller om at afholde samtalen alene. Inden sagen afgøres, skal parterne gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen, medmindre afgørende hensyn til barnet taler imod det.

§ 450 d Retten kan i særlige tilfælde udpege en person til at bistå barnet under en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Den, der udpeges, har adgang til sagens akter og mulighed for at være til stede under retsmøder og under samtaler efter §§ 450 a og 450 c.

Børns Vilkår mener, at det altid kræver børnefaglig viden og kompetence at tale med børn i de familieretslige sager. Dette er en så vigtig præmis for den direkte inddragelse af børn, at det bør tilføjes både i forældreansvarsloven samt i Retsplejeloven § 450 c.

Børns Vilkår anbefaler

At § 450 c ændres på følgende måde:

» **§ 450 c. Samtaler med børn efter forældreansvarsloven afholdes, uden parterne er til stede, med mindre retten bestemmer andet. Retten skal anmode en børnesagkyndig om at deltage i samtalen eller om at afholde samtalen alene.**

Børns Vilkår foreslår desuden, at der iværksættes en undersøgelse og evaluering af § 450 d, som giver domstolene mulighed for at beskikke en bisidder til barnet i forbindelse med høring af barnet i retten. Børns Vilkår vil gerne påpege vigtigheden af at personer, som skal varetage denne rolle for børn, bør have en børnefaglig kompetence.

Det er ligeledes i Retsplejeloven, man finder reglerne om, hvordan domme, kendelser, retsforlig, afgørelser og aftaler, der er indgået om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, tvangsfuldbyrdes:

§ 536 Domme og kendelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær samt retsforlig, afgørelser og aftaler, der kan fuldbyrdes efter § 478, stk. 1, nr. 1-3, tvangsfuldbyrdes efter reglerne i § 537. Det samme gælder anmodninger om udlevering af et barn til forældremyndighedsindehaveren efter § 596, stk. 2.

Stk. 2. De domme, kendelser, retsforlig, afgørelser, aftaler og anmodninger, der er nævnt i stk. 1, kan fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt. Fogedretten er ikke bundet af rekvirentens anmodning ved valg af fuldbyrdelsesmåde. Samvær med andre end barnets forældre kan kun fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder.

Børns Vilkår anbefaler

Som konsekvens af de foreslåede ændringer af forældreansvarsloven:

» **At afsnittet om anvendelse af "umiddelbar magt" fjernes fra Retsplejelovens § 536.**

Anbefalingen bygger på, at der skal tages udgangspunkt i barnets ret til tryghed, hvilket vi finder uforeneligt med anvendelse af magt over for barnet. Et barn vil altid tage skade af at blive hentet af fogeden ved tvang.

2. MERE OG BEDRE INDDRAGELSE AF BØRN

Retten til indflydelse på eget liv er en grundlæggende menneskerettighed. Børnekonventionen slår i artikel 12 fast, at også børn har denne rettighed.

Kernen er, at børn har ret til at blive hørt i alle spørgsmål, som har betydning for deres liv – herunder ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed. FN's Børnekomité udfolder artikel 12 i vejledningen til konventionen. Komiteen bemærker her, at børn har ret til at blive hørt i tilfælde af forældrenes skilsmisse[3].

Forældreansvarsloven bygger på intentioner om, at barnets perspektiv i langt højere grad end tidligere skulle inddrages og fremgå af myndighedsafgørelserne. Netop dette er en hjørnesten for Børns Vilkår.

Alle børn bør have mulighed for at blive hørt om forhold, der har betydning i deres liv:

» Børn har som alle andre mennesker en særlig viden om deres egen livssituation. En viden, som kun de bærer.
» I konflikter om forældremyndighed og samvær er barnet i centrum. Mange børn har følelsen af afmagt og ensomhed. At høre barnet kan her fungere som en måde, hvor på barnet kan møde forståelse af dets svære situation.

Børnekonventionens Artikel 12: Barnets ret til at blive hørt

- En af de grundlæggende artikler i konventionen

1. Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

2. Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

3 FN's Børnekomité, Generel Comments no 12, 1999

2.1 Kun få børn bliver hørt i 2010

Familiestyrelsen opgjorde i perioden 1. februar 2010 til 30. april 2010 det samlede antal sager, hvor statsforvaltningen gennemførte forligsbestræbelser eller møder[4].

Kun i 8 % af sagerne blev barnets perspektiv belyst ved en samtale. I sager om samvær, som enten førte til en aftale eller en afgørelse, var det kun i 5 % af sagerne, at der var en samtale med barnet.

Børns Vilkår anbefaler

» **At det lave niveau af inddragelse undersøges nærmere.**

Myndighederne undlader i nogle tilfælde at høre barnet ud fra et hensyn om, at barnet ikke skal involveres i forældrenes konflikt. Forståelsen er, at høring kan være en belastning for barnet. Barnets ret til at blive hørt opfattes som i strid med barnets ret til og behov for beskyttelse i disse sager – hvilket da også er et vigtigt dilemma i inddragelsen af barnet.

Børns Vilkår mener, at langt de fleste børn allerede er inddraget i forældrenes konflikt, når det er nået dertil, at myndighederne er involveret. Afgørelserne har stor betydning for barnets liv, og det kan derfor være vigtigt for barnet og for udfaldet af afgørelserne, at barnet har mulighed for at give udtryk for sit syn på sin livssituation. Det er ikke ensbetydende med, at barnet ønsker at blive overladt med ansvaret for at bestemme, hvor det skal bo eller hvor meget, det skal være hos den forælder, det ikke bor hos. Men mange børn vil gerne høres.

2.2 Store interesser på spil

I sager om forældremyndighed, bopæl og samvær er der desuden for begge forældre meget store interesser på spil. Konflikten handler om det, der er dyrebarest for en forælder - netop tiden sammen med barnet. Forældrenes udlæg af barnets perspektiv bør derfor ikke udgøre grundlaget for en afgørelse alene. Når det drejer sig om mindre børn eller børn, som antages at tage skade af inddragelsen, bør barnets perspektiv belyses af andre voksne med kendskab til barnet.

4 Familiestyrelsen, Statistik om forældreansvarslovens effekt i de sager, der behandles i statsforvaltningerne, 2010

> Den periode, hvor mine forældre havde kontakt med statsforvaltningen hver især, var sådan lidt en kamp om hvem, der kunne sige de ondeste ting hver især, sådan at de kunne vinde. Der blev jeg flere gange citeret for forskellige ting. Når vi nu sidder og snakker om det her, undrer det mig, at der ikke var en, der tænkte, det kunne være spændende at høre, hvad børnene sagde til det, men at de mere lægger vægt på, hvad forældrene siger, at børnene siger.

Pige, 17 år, fra Børns Vilkårs Børneekspertpanel

2.3 Vurdering af alder og modenhed

Med den seneste revision af forældreansvarsloven skal barnets perspektiv inddrages i alle sager uanset barnets alder.

Det betyder, at langt flere børn i dag skal inddrages. Såfremt barnet har den fornødne alder og modenhed, kan dette ske i form af en samtale med barnet.

Børns Vilkår anbefaler

» **At en tværfaglig arbejdsform mellem juridisk sagsbehandler og børnesagkyndig altid bør anvendes til at vurdere, hvorledes barnets perspektiv bedst belyses, og hvordan myndighederne bedst muligt tager vare på barnet, når barnet direkte skal inddrages.**

2.4 Direkte børneinddragelse i fem trin

FN's Børnekomité udfolder artikel 12 om retten til at blive hørt nærmere i vejledningen til Børnekonventionen[5]. Komiteen anbefaler, at barnets inddragelse ved dømmende myndigheder og forvaltningsmyndigheder sker i fem trin: Forberedelse, høring, vurdering, feedback og klagemuligheder.

5 FN's Børnekomité, Generel Comments no 12, 1999

Figur 1: Børneinddragelse i statsforvaltningen i fem trin (med udgangspunkt i FN's Børnekomité)

Forberedelse

- Information om samtalens rammer
- Information om rettigheder
- Børnefaglig bisidder

Høring

- Børnesagkyndig deltagelse
- Ny vejledning
- Gerne flere samtaler

Vurdering

- Stor vægt på børnesamtalen
- Forældre skal ikke have aktindsigt i notat om barnet

Feedback

- Feedback til barnet om, hvordan dets synspunkter er blevet inddraget
- Begrundelse for, hvorfor dets ønsker evt. ikke er fulgt

Klagemuligheder

- Klageret fra det fyldte 10. år
- Mulighed for at klage til en børneombudsmand i familieretslige sager

Børns Vilkår anbefaler

» **At Børnekomiteens fem trin inkorporeres ved inddragelse af børn i statsforvaltningen og ved domstolene.**

Forberedelse: Børn skal forberedes på høringen

Barnet bør forberedes på, hvad der skal ske. Barnet skal blandt andet have at vide, at høringen er et tilbud til barnet, hvilket ikke altid sker i forældrenes forberedelse. Forældrenes holdning til inddragelse af barnet vil kunne påvirke barnets følelser i forhold til situationen.

I Børns Vilkårs bisidderkorps ser vi ofte, at barnet først bliver informeret om selve samtalens rammer og barnets rettigheder af myndighederne, når barnet sidder til selve samtalen. Men børn kan have mange tanker, følelser og bekymringer forud for høringen. Hvis barnet blev bedre informeret før samtalen, kunne dette være med til at afmystificere samtalen. Barnet ville desuden få et bedre grundlag til at træffe en beslutning om, hvorvidt det ønsker at blive inddraget.

Børns Vilkår anbefaler

» **At børn altid får tilbudt en neutral børnefaglig bisidder før barnet skal høres - både i statsforvaltningen og i retten.**

» **At både barn og forældre før selve børnesamtalen, orienteres om, hvordan en børnesamtale foregår, om dens formål og om barnets rettigheder.**

13-årig pige og hendes lillebror på 11 år skal til en børnesamtale i statsforvaltningen. Myndighederne skal træffe beslutning omkring børnenes samvær med deres mor. Faren har forsøgt at modsætte sig inddragelse af børnene, da han mener, at børnene er inddraget rigeligt i forældrenes konflikt, og at det vil være en yderligere belastning for dem. Statsforvaltningen fastholder, at der skal være en samtale med børnene. Pigen kontakter sammen med sin storesøster Børns Vilkår for at få en bisidder med til samtalen. Før bisidderen kommer hjem til pigen, har pigen været grædende og ophidset. Hun vil ikke deltage i en børnesamtale. Under samtalen med bisidderen fortæller pigen, at hun forestiller sig, at mødet i statsforvaltningen vil være lidt ligesom et forhør med to stole og et bord i midten, en lampe i loftet og et vindue, hvor hendes forældre vil kunne stå på den anden side og kigge ind på hende. Bisidderen fortæller hende, hvordan rummet i statsforvaltningen ser ud, hvem en børnesagkyndig er, og hvordan en børnesamtale typisk foregår - og at det er hendes valg, om hun har lyst til at deltage. Pigen vil nu gerne deltage, og sammen med bisidderen forbereder hun en liste af ting, som hun gerne vil sige til den børnesagkyndige.

- Case fra Børns Vilkårs Børnekspertpanel.

Høring: En børnesagkyndig skal altid deltage i samtaler med børn

At høre barnet handler ikke bare om, at barnet skal sætte ord på sin holdning. En professionel høring kræver, at myndighederne er villige til og kan sætte sig ind i det samspil, der kan være imellem de forskellige arenaer, som barnet færdes i.

Mange børn i skilsmisser befinder sig i en loyalitetskonflikt, og nogle børn vil forsøge at balancere i hensynet mellem forældrene. Når barnet bliver sat overfor at skulle udtrykke sine synspunkter, søger det ofte den mest retfærdige løsning for forældrene eller den løsning, som barnet tror, vil kunne bibringe familien mest ro. Det er ikke nødvendigvis altid de løsninger,

som er bedst for barnet. Barnet kan også sige det, som det tror, at de voksne forventer eller i nogle tilfælde helt afholde sig fra udtrykke sit egentlige behov. Alt sammen på grund af angst for efterfølgende konsekvenser og sanktioner fra en forælder.

Høring af børn i de familieretslige sager kan derfor være yderst komplekst og dilemmafyldt. Det stiller store krav til myndighederne at kunne navigere i dette felt uden at sætte børnene i en yderligere udsat position.

Børns Vilkår anbefaler

» **At det skal indføjes i både Forældreansvarsloven og Retsplejeloven, at direkte inddragelse af barnet kræver inddragelse af en børnesagkyndig. (Se anbefalinger til lovændringer i kapitel 1).**

» **At der udarbejdes en vejledning til børnesamtalen, og at børnesamtalen ses som en proces for barnet med mulighed for flere samtaler, og at disse finder sted i rammer, som vurderes tryggest og bedst for barnet, evt. på barnets bopæl.**

> Min mor og jeg skal flytte sammen med hendes kæreste. Hun har midlertidig forældremyndighed, men hun drikker, skubber og har slået min søster. Jeg har forsøgt at skrive et brev til den familieterapeut, der skal afgøre, hvor vi skal bo. Jeg har forklaret situationen i brevet, men han vil ikke modtage det.

Pige 16 år, samtale på BørneTelefonen

Vurdering: Børnesamtalen skal være et væsentligt element

Myndighederne skal i takt med barnets alder og modenhed tillægge barnets egne synspunkter større vægt. Hvis barnet selv er i stand til at forme sine meninger på en fornuftig og selvstændig måde, skal barnets synspunkter inddrages som en betydningsfuld faktor i sagens beslutning.

Det er imidlertid en udfordring at vurdere børnesamtalens indhold, fordi barnet som tidligere beskrevet kan befinde sig i en loyalitetskonflikt eller kan være angst for sanktioner. Udfordringen består derfor i at hjælpe barnet til at udtrykke, hvad det ønsker at formidle. Men myndighederne skal samtidig kunne træffe en afgørelse ud fra en viden om, hvad der er det bedste for barnet – på trods af at barnet giver udtryk for noget andet.

Notatet fra samtalen bør desuden laves i samarbejde med barnet, så det kan bruges som et redskab til at forsikre barnet, at den børnesagkyndige har forstået og hørt, hvad det har sagt. Barnet kan på denne måde også vide, hvad der videregives til forældrene.

Børns Vilkår anbefaler

» **At børnesamtalen bør anses som et væsentligt element i en samlet undersøgelse af barnets forhold, og at afgørelserne altid bør træffes ud fra barnets ret til omsorg, tryghed og social trivsel. (Se Børns Vilkårs forslag til ny § 4 i Forældreansvarslovens kapitel 1).**

» **At lovgivningen ændres, så notater fra samtaler med barnet skal unddrages forældrenes aktindsigt. Hvis notatet fastholdes, anbefales, at der efter enhver samtale med barnet bør være en orientering til forældrene i form af et møde, hvor den børnesagkyndige kan fremlægge barnets perspektiv i en dialog med forældrene. Dette skal ske, før forældrene modtager referatet.**

Feedback: Børn skal kende baggrunden for en afgørelse

Når myndighederne inddrager børn, er der en stor risiko for, at barnet oplever stor skuffelse og tab af tillid, hvis afgørelsen bliver anderledes, end barnet forventede.

Det fremgår allerede i dag af vejledningen, at børnene - ligesom forældrene - har behov for at blive informeret om resultatet og konsekvenserne af de afgørelser, som myndighederne træffer. Men det er endnu aldrig sket i de sager, hvor Børns Vilkår har været i besiddelse af sagsakter, og hvor Børns Vilkår har været bisidder for børn. Børns Vilkår er derfor bekymret for, at dette ikke er gængs praksis på området.

Børns Vilkår anbefaler

» **At statsforvaltninger og domstole i forbindelse med afslutningen af en forældremyndigheds- eller samværssag skal overveje, hvordan der skal ske en videreformidling af afgørelsen til barnet.**

Klagemuligheder: Børn fra det fyldte 10. år skal have klageret

Barnet bliver i Forældreansvarsloven anset som værende kompetent til at blive hørt, og barnets udsagn skal tillægges vægt ud fra en vurdering af barnets alder og modenhed. Men barnet har ingen indsigelsesmuligheder, hvis det ikke er blevet hørt, hvis dets rettigheder er blevet krænket i forhold til juridiske og administrative procedurer, eller hvis det ikke trives med den beslutning, som myndighederne har truffet. Barnet er nemlig ikke juridisk part i sagen. Selv om det er barnet, som afgørelsen har størst betydning for.

Barnet har fra 10-års-alderen fået den såkaldte initiativret. Denne ret gør, at barnet har lov til selvstændigt at henvende sig til myndighederne og anmode om, at statsforvaltningen afholder et møde med forældrene. Men herefter er det kun forældrene, som kan beslutte om, der skal rejses en sag om forældremyndighed, bopæl og samvær. Børns Vilkår mener, at der bør ske en forbedring af barnets retsstilling, så barnet får klageadgang.

Det kan være meget svært for et barn at skulle løfte en klagesag. Der er også en vis risiko for, at nogle forældre vil fortsætte en konflikt med barnet som en direkte aktør. Børns Vilkår mener

imidlertid ikke, at børn generelt bør afskæres fra rettigheder på denne baggrund, men at klageprocedurer for børn bør konstrueres på en måde, som også tager højde for at beskytte barnet i en sådan proces.

Børns Vilkår anbefaler

» **At børn fra det fyldte 10. år får klageret, og at børn får mulighed for at klage til en børneombudsmand i de familieretslige sager.**

» **Da Danmark ikke på nuværende tidspunkt har en børneombudsmand, må børn få mulighed for at klage til Familiestyrelsen, som skal kunne ændre afgørelsen.**

2.5 Børn skal have ret til en bisidder

Børns Vilkår har siden 2008 tilbudt børnefagligt uddannede bisiddere til børn, der har brug for støtte, når de går til møder med de sociale myndigheder. I Barnets Reform blev der afsat satspuljemidler til at udvikle og udvide Børns Vilkårs bisidderordning med henblik på at styrke børns og unges retsstilling på det sociale område.

Børns Vilkår har i en række sager bisiddet børn ved møder i statsforvaltningen efter børnenes ønske. Erfaringerne er, at det også her kan give stor værdi for barnet at medbringe en bisidder med kendskab til lovgivning, sagsprocesser og erfaring i børnesamtalen. Den børnefaglige bisidder er neutral i forhold til sagen og er altså hverken på mors eller fars side, men er en støtte til barnet i mødet med myndighederne. Dertil kommer, at bisidderen er adskilt fra den myndighed, som skal være medvirkende til at træffe afgørelsen i barnets liv.

Retsplejelovens paragraf 450 d giver allerede i dag mulighed for at beskikke en bisidder til barnet i forbindelse med barnets høring i retten. Børns Vilkår er i enkelte tilfælde blevet kontaktet af forældres advokater, som har peget på Børns Vilkår til at varetage denne rolle for barnet. Men Børns Vilkår har kun i ét tilfælde været beskikket for et barn. Vores formodning er, at denne mulighed relativt sjældent anvendes af domstolene, og at det bliver advokater/jurister som udpeges til denne rolle. Børns Vilkår vil gerne påpege vigtigheden af at personer, som skal varetage denne rolle for børn, bør have en børnefaglig baggrund og tilgang.

Børns Vilkår anbefaler

» **At børn, som skal inddrages i de familieretslige sager, får ret til en professionel børnefaglig bisidder, og at denne rettighed indskrives i lovteksten i forældreansvarsloven i lighed med barnets ret til bisidder i Serviceloven § 48 a. Det skal her specificeres, at det skal være en ret til en professionel børnefaglig bisidder. Det skal være et tilbud til barnet, som barnet selv vælger, og bisidderen skal ikke være en myndighedsperson. Ordningen skal finansieres af myndighederne.**

» **At der iværksættes evaluering af Retsplejelovens § 450 d.**

2.6 Initiativretten skal styrkes

Initiativretten er en vigtig rettighed for børn. Rettigheden lever imidlertid ganske skjult og bliver som oftest kun brugt, hvis en voksen, som kender til den, fortæller barnet om rettigheden. Information om rettigheder er nødvendig for, at børnene overhovedet kan bruge dem. Børns Vilkår har ikke registreret oplysningstiltag over for børn om denne rettighed.

Det er vigtigt, at et barn, som ønsker at gøre brug af sin initiativret, får at vide, hvad der efterfølgende kommer til at ske. Det betyder, at der til initiativretten bør knyttes en helt fast procedure, så barnet ved, hvad det kan/skal forholde sig til. Barnets henvendelse bør altid behandles af en børnesagkyndig medarbejder. Det gælder både ved telefonisk, skriftlig og personlig henvendelse.

Børns Vilkår er blevet opmærksom på, at myndighederne tolker barnets initiativret som en rettighed, der primært gør sig gældende, når der ikke er en verserende sag i statsforvaltningen eller retten. Når der er en igangværende sag, bliver barnets henvendelse mødt med en vurdering af, hvorvidt barnet skal inddrages/høres i sagen.

Børns Vilkårs erfaring fra arbejdet med skilsmissebørn på blandt andet BørneTelefonen er, at børnene ikke adskiller verserende fra ikke-verserende sager. Børnene hører om initiativretten og regner med, at rettigheden både gælder i verserende og ikke-verserende sager. Den manglende forventningsafstemning resulterer i skuffelse og frustration.

Børns Vilkår anbefaler

» **En særskilt "Børneindgang" til statsforvaltninger, som indbefatter udvikling af særlige krav og procedurer for modtagelsen af henvendelser fra børn - både personlige, skriftlige og telefoniske. Der bør i denne forbindelse oprettes et særskilt telefonnummer, som altid besvares af en børnesagkyndig medarbejder.**

» **En særskilt oplysningsindsats over for børn omkring deres rettigheder, herunder barnets initiativret. Dette kunne også inkludere tilbuddet om den børnesagkyndige rådgivning til børn, børnegrupper og barnets ret til en børnefaglig bisidder.**

13-årig dreng ønsker ikke længere at bo i en deleordning, men vil gerne flytte hjem til sin far. I retten er der en verserende sag om forældremyndighed, bopæl og samvær. En voksen fortæller ham om hans initiativret. Han ringer på baggrund af dette til statsforvaltningen. Det lykkes ham efter gentagne forsøg at komme til at tale med en medarbejder. Personen henviser ham til at skrive en mail til statsforvaltningen. Drengen skriver i mailen, at han er ked af forholdene hjemme hos moren og beskriver heri flere ting om mor. Hans søskende har det lige som ham og skriver også under. Drengen mailer til statsforvaltningen. Der går tid, hvor drengen ikke hører noget - indtil moren en dag står foran ham med mailen i hånden og spørger, "Hvad er det?" Der går herefter mange måneder, før drengen bliver hørt i retten. Retten dømmer fælles forældremyndighed og en deleordning.

- Case fra Børns Vilkårs Børnekspertpanel.

2.7 Børnegrupper skal være et fast tilbud

Børnegrupperne er udsprunget af den børnesagkyndige rådgivning på baggrund af enkelte medarbejderes initiativ. Der er intet lovfæstet grundlag for børnegrupper i statsforvaltningerne. De oprettes og nedlægges derfor på baggrund af den enkelte statsforvaltnings prioriteringer. Det betyder desværre, at der kun er tilbud om børnegrupper i nogle statsforvaltninger.

Børns Vilkår anser børnegrupper som et godt tilbud til børn i skilsmisser. Grupperne kan hjælpe børnene med at få talt med andre børn om de svære følelser og problemstillinger, som knytter sig til det at være skilsmissebarn. Det vil dog være hensigtsmæssigt, at den metodiske ramme for arbejdet med børnegrupperne i statsforvaltningerne bliver beskrevet samlet med henblik på metodeudvikling og kvalitetssikring.

Børns Vilkår anbefaler

» **At der udvikles tilbud om særlig støtte til børn i skilsmisser, og at børnegrupper indskrives i vejledningen som et af disse tilbud.**

3. SAMVÆR PÅ BARNETS PRÆMISSER

Det er vigtigt for børn at have kontakt med begge forældre i forbindelse med en skilsmisse. Mange forældre finder ud af at samarbejde til barnets bedste. Men i de tilfælde, hvor forældrene har brug for myndighedernes hjælp, anbefaler vi, at barnets ret til tryghed, omsorg og social trivsel prioriteres i forhold til forældrerettighederne.

Forældreansvarsloven slår fast, at *barnet* har ret til samvær. Set fra et børneperspektiv er det et fremskridt i forhold til den tidligere Lov om Forældremyndighed og samvær, hvor det var den *forælder*, der ikke havde barnet boende, der havde ret til samvær.

> Jeg synes, det var helt vildt sejt, fordi jeg havde sagt til min mor, at jeg ikke ville pakke min taske og flytte. Det ville jeg ikke. Så det var min mor og far, der gjorde det. Så når der var gået en uge, så flyttede de ind hos naboen og boede på et værelse der, og så flyttede de tilbage igen. Jeg havde huset. Der gik nogle måneder, så virkede det ikke mere. Så kunne de ikke holde til det mere. Så sku' man bare tænke på børnene, at hvis det er hårdt for forældrene, så er det også hårdt for børnene.
>
> Pige, 14 år, fra Børns Vilkårs Børneekspertpanel.

3.1 Samvær skal være en ret - ikke en pligt

Lovgivningen sender et klart signal om barnets ret. Men Børns Vilkår oplever, at praksis i et vist omfang stadig følger den tidligere lovgivning, hvor barnets ret til samvær i stedet bliver en pligt for barnet. Dertil kommer, at barnets tid stadig opfattes som en mængde, der kan/skal deles retfærdigt mellem forældrene.

I dag er det sådan, at myndighederne *kan* vælge at iværksætte en undersøgelse, hvor en række forhold i barnets liv skal vægtes, før der træffes afgørelse om samvær.

Børns Vilkår mener, der bør foretages en grundig børnesagkyndig undersøgelse før en samværsafgørelse, hvis følgende forhold er gældende:

» Der er et højt konfliktniveau imellem forældrene
» Der er påstande om vold (fysisk eller psykisk) mod barnet
» Der er påstande om partnervold mellem forældrene
» Der er påstande om seksuelle krænkelser
» Der er påstande om alkohol- eller stofmisbrug
» Der er påstande om vanrøgt
» Der er påstande om ustabilitet

Dette skal også gælde, hvis den første samværsafgørelse skal træffes af domstolen i forbindelse med afgørelse om barnets bopæl og forældremyndighed.

> Min far er blevet sur på mig, fordi jeg ikke længere ønsker fast at komme på samvær hver 14. dag. Jeg vil meget hellere være sammen med mine venner herhjemme. Far bor langt væk. Min mor støtter mig, men hun er samtidig bange for at blive uvenner med min far.
>
> Dreng 14 år, samtale på BørneTelefonen

Børns Vilkår anbefaler

» **At samværsretten fortsat skal være barnets rettighed og ikke forældrenes, og at samværsretten skal knyttes tæt sammen med barnets ret til tryghed, omsorg og social trivsel. Dette skal til enhver tid vægtes højere end barnets ret til to forældre.**

» **At myndighederne skal foretage en grundig børnesagkyndig undersøgelse før en afgørelse om samvær, hvis der er risikofaktorer i barnets liv. Dette skal ske, uanset hvilken myndighed der skal træffe samværsafgørelsen. Der skal følges op på afgørelsen efter fire til seks måneder.**

3.2 Samvær med spædbørn

Forældreansvarsloven lægger op til, at spædbørn skal have hyppige, korte samvær med samværsforælderen. Spædbørn er følsomme over for et højt konfliktniveau og har desuden brug for at kunne etablere en første tryg tilknytning for generelt at kunne udvikle sunde relationer.

Børns Vilkår anbefaler

» **At samvær med spædbørn begrænses eller ophæves i en periode, hvis forældrene ikke er i stand til at samarbejde omkring barnet, og der er et meget højt konfliktniveau forældrene imellem.**

3.3 Deleordninger

Mange børn udtrykker ønske om en deleordning. De vil gerne være meget sammen med begge forældre – og mange børn vil nødigt vælge mellem far og mor; de vil være tilbøjelige til at ønske ud fra det, de mener, er retfærdigt over for forældrene.

Børns Vilkår vurderer, at statsforvaltningerne derfor kan møde børn i den børnesagkyndige rådgivning, der udtrykker ønske om lige meget tid hos forældrene, og at det er en vigtig opgave for myndighederne at se situationen – og deleordningen – i et børneperspektiv, hvor det vurderes, om ordningen også reelt vil tilgodese barnets behov.

Forældreansvarsloven giver mulighed for, at myndighederne kan fastsætte samvær 7 ud af 14 dage. Børns Vilkår mener ikke, der bør kunne fastsættes samvær i 7 dage ud af 14 imod en forælders vilje.

Dertil kommer, at det er Børns Vilkårs erfaring, at børn, der har 6/8-ordning eller endda 5/9 sagtens kan opleve sig som delebørn.

Deleordninger betragtes af den børnepsykologiske fagkundskab som modeller, der kun kan fungere tilfredsstillende for barnet, hvis forældrene er enige om ordningen, bor tæt på hinanden, og hvis de har et godt, udvidet og ikke-konfliktpræget samarbejde, hvilket i sagens natur ikke er tilfældet, hvis ordningen skal fastlægges af myndighederne.

Børns Vilkår anbefaler

» **Deleordninger kan ikke fastsættes af myndighederne**

> Mine forældre er skilt, og jeg skifter bopæl hver uge, fordi jeg ikke kan lide at vælge den ene forælder frem for den anden. Jeg valgte det selv sådan for to år siden, men nu kan jeg ikke holde til det mere. Jeg er altid trist og har også tabt mig meget.

Pige 12 år, samtale på BørneTelefonen.

4. ÆNDRINGER TIL GAVN FOR SÆRLIGT UDSATTE BØRN

Forarbejdet til forældreansvarsloven havde stort fokus på de særligt udsatte skilsmissebørn, som lider under omsorgssvigt. Disse børn har da også fået et særligt kapitel i vejledningen om samvær. Børnene møder imidlertid fortsat alt for lidt beskyttelse. Der er derfor et stort behov for yderligere tiltag i både lovgivning og praksis.

Børns Vilkår mener, der er tre grupper børn, som er særligt udsatte i forbindelse med forældrenes skilsmisse:

» Børn, hvor forældrene har et meget højt konfliktniveau
» Børn, hvis forældre udøver samarbejdschikane
» Børn som lider under omsorgssvigt hos den ene eller hos begge forældre

4.1 Børn i familier med et højt konfliktniveau

Statsforvaltningerne anvender ofte vurderingen "højt konfliktniveau" i sager, hvor forældrene har vanskeligt ved at samarbejde. Børns Vilkår mener imidlertid ikke, at forståelsen og anvendelsen af dette begreb er tilstrækkeligt defineret. Det er vanskeligt at gennemskue, hvordan myndighederne vurderer graden af konflikter i en familie. Det er også uklart og tilfældigt, hvilken hjælp der tilbydes familier i sager med højt konfliktniveau.

I denne type sager møder Børns Vilkår også familier, der som udgangspunkt har mange ressourcer. De beskrives som velfungerende og er ikke bærere af egentlige sociale problemer. De har ofte gode retoriske evner, og flere har også god økonomi til at sætte en advokat bag deres ønske om fx forældremyndighed, ændringer af samvær mv. En del af disse forældre vurderes derfor af statsforvaltningerne til - hver især - at have god forældreevne og potentiale for samarbejde. Konsekvensen kan blive, at der fastsættes fælles forældremyndighed, deleordninger mv. mod den ene forælders ønske, men når der ikke eksisterer et reelt og aktuelt samarbejde, kan dette være til stor skade for børnene.

Børn i konfliktfyldte skilsmissesager lider stor overlast. De lever i et voldsomt spændingsfelt, hvor de bliver inddraget i forældrenes konflikt, enten som vidner eller decideret som aktører. De kan både være budbringere, mæglere og sjælesørgere. De lever ofte i en kronisk loyalitetskonflikt mellem deres forældre, og de er udsat for psykiske belastninger, som strider imod børnenes tryghed, omsorg og sociale trivsel. For de børn, hvor forældrene rejser den ene sag efter den anden, er Børns Vilkårs bekymring særlig stor.

Denne gruppe af forældre kan i henhold til forældreansvarsloven tilbydes både børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling i statsforvaltningsregi. Det er Børns Vilkårs erfaring, at dette for mange af disse familier ikke er nok.

Børns Vilkår mener, der er brug for længerevarende forløb som udvikles og målrettes forældre, der har brug for hjælp til at varetage et fortsat fælles forældreansvar omkring børnene. Børns Vilkår ser gerne, at et sådant forløb bliver obligatorisk for forældre, som myndighederne vurderer, har et højt konfliktniveau.

”Jeg har nogle problemer i forhold til mine forældres skilsmisse. Jeg er begyndt at hade mig selv og skrive dødshistorier til mig selv. Jeg skal høre på, at de taler grimt om hinanden og truer hinanden med at gå i statsforvaltningen. Jeg har sagt til dem, at de ikke skal inddrage mig, men det respekterer de ikke. Jeg kan ikke snakke med mine søskende om det. I klassen bliver der taget hensyn til mig, når snakken falder på skilsmisse og vold, og jeg får lov til at gå uden for døren. Men kammeraterne bliver sure på mig, fordi de synes, at jeg får særbehandling.

Pige på 11 år, samtale på BørneTelefonen.

4.2 Børn i familier, hvor en forælder udøver samarbejdschikane

Børns Vilkårs erfaring er, at afgørelser om bopæl og forældremyndighed i nogle tilfælde bliver truffet på baggrund af en vurdering af, hvilken en forælder som myndighederne mener, vil være bedst egnet til at samarbejde og derved bevare barnets kontakt til begge forældre i henhold til § 19.

I tilfælde af en vurdering af samarbejdschikane bruger myndighederne i disse sager spørgsmålet om barnets bopæl som sanktion eller straf. Børns Vilkår mener, at denne del af loven er i direkte modstrid med § 4, som siger, at afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Børns Vilkår mener, at begrebet samarbejdschikane har fået et uforholdsmæssigt stort fokus, set i forhold til hvor udefineret det er, og hvor lidt man ved om udbredelsen. Børns Vilkår mener dog, at der ofte i højere grad er tale om forældre med et højt konfliktniveau, og hvor de eksisterende tilbud om konfliktmægling og børnesagkyndig rådgivning i statsforvaltningerne ikke er tilstrækkelige til at afhjælpe dette problem.

I familier, hvor en bopælsforælder udøver samarbejdschikane imod samværsforælderen, er der også en risiko for, at barnet kan være blevet en del af en "alliance", hvor en brat flytning fra den ene forælder til den anden vil være dybt traumatisk for barnet. Børns Vilkår anbefaler, at myndighederne i højere grad i første instans har fokus på at arbejde med denne problematik via rådgivning, behandling og støtte.

> **Når jeg bliver voksen og får børn, så vil jeg ikke skændes med min kone, for så kan jeg jo også blive skilt. Og jeg vil ikke have at mine børn skal opleve det samme som mig.**

Dreng 10 år, samtale på BørneTelefonen

4.3 Omsorgssvigtede børn

Børns Vilkår modtager et stort antal henvendelser fra forældre, som oplever, at de ikke kan beskytte deres børn imod den anden forælders omsorgssvigt. Det udprægede fokus på chikane gør det vanskeligt for forældre, at komme igennem til myndighederne med en reel bekymring for barnets trivsel, herunder også hos de sociale myndigheder, da det tolkes som at kunne være et forsøg på at påvirke sin egen position i forhold til sagen om samvær, forældremyndighed og bopæl.

I de tilfælde, hvor der er tale om uerkendte misbrugsproblemer, psykiske problemer eller seksuelle overgreb, vold eller trusler, som ikke er ført til dom, er det derfor særligt vanskeligt for barnet at blive beskyttet.

Det er Børns Vilkårs erfaring, at statsforvaltningerne og retterne i nogle tilfælde ikke underretter de sociale myndigheder i de sager, hvor belastningsgraden er så stor for børnene, at betingelserne for underretning er til stede.

Tvivlen om hvorvidt der er tale om en forælder der omsorgssvigter, eller der er tale om en forælder som forsøger at påvirke sagens udfald med falske påstande, bør i disse tilfælde komme barnet til gode, så kommunen kan udarbejde en § 50-børnefaglig undersøgelse af barnets behov for støtte. Den kan ligeledes medvirke til at danne et bedre grundlag for statsforvaltningens og retternes afgørelse. Desuden kan undersøgelsen pege på barnets behov for foranstaltninger i familien - hvilket i nogle tilfælde også burde gælde foranstaltninger i forhold til samværshjemmet.

Mine forældre er skilt og forleden var de tæt på at komme op og slås. Jeg var nødt til at lægge mig imellem. Far drikker tit og har ikke nogen penge. Hvis jeg kunne bestemme, så ville jeg se far meget mere. Vi skulle tage ud og fiske og på ferie sammen. Jeg skriver til Børnebrevkassen for at høre, om jeg skal blive ved med at være i kontakt med ham, når han har været sådan et svin overfor mor?

Dreng 14 år, samtale på BørneBrevkassen

Der bør være muligheder i Servicelovens foranstaltningsliste, § 52, for at arbejde med de problemstillinger, som gør sig gældende for de udsatte børn i skilsmisser. Det er åbenlyst, at børn som udsættes for vanrøgt, seksuelle eller voldelige overgreb har brug for myndighedernes hjælp og beskyttelse. Børns Vilkår mener, at børn, som lever i familier, hvor der er samarbejdschikane og/eller højt konfliktniveau, også har krav på myndighedernes hjælp og støtte.

Børns Vilkår har været i kontakt med kommuner, som ikke mener, at de har reelle handlemuligheder over for børn på samvær, idet de ikke har mulighed for at regulere i samværet. Børns Vilkår er vidende om, at konsekvensen i enkelte tilfælde har været, at kommunen har anbragt barnet uden for bopælshjemmet for at beskytte barnet imod samværet.

Det er givetvis problematisk, når statsforvaltning og kommune ikke deler den samme vurdering af barnets behov. Det betyder, at nogle børn kommer i klemme imellem to forvaltninger, som ikke samarbejder til barnets bedste.

Børns Vilkår er vidende om projekter, hvor der er et etableret samarbejde mellem kommuner og statsforvaltning, som har haft positiv effekt i de tungeste børnesager.

Det er ligeledes Børns Vilkårs erfaring, at nogle kommuner ikke er klar over deres tilsynspligt over for børn på samvær. Der bør derfor også i revisionen af forældreansvarsloven være et fokus på oplysning til kommunerne omkring deres handlemuligheder og forpligtelser i forhold til de udsatte skilsmissebørn.

Børns Vilkår anbefaler

- **Der er behov for en grundig undersøgelse af myndighedernes håndtering af sagerne omkring de udsatte børn – herunder samarbejdet mellem statsforvaltninger og kommuner.**
- **Statsforvaltningerne og retternes skærpede underretningspligt skal håndhæves ved mistanke om omsorgssvigt, samarbejdschikane og i de tilfælde, hvor konfliktniveauet imellem forældrene er så højt, at der er risiko for barnets trivsel og udvikling.**
- **Der skal være en specialiseret viden i statsforvaltningerne omkring udsatte børn. Eventuelt varetaget af et særligt team.**

- **Kommunernes forpligtelse over for børn på samvær bør tydeliggøres. Der er behov for en oplysningsindsats.**

- **Der bør udvikles samarbejdsfora med repræsentanter fra begge forvaltninger.**

- **Ved højt konfliktniveau, påstande om omsorgssvigt og samarbejdschikane skal en børnesagkyndig undersøgelse være obligatorisk, og den børnesagkyndige bør indgå i et samarbejde med barnets bopælskommune.**

- **Det skal være muligt at foretage en forældreevneundersøgelse i tilfælde, hvor den børnesagkyndige undersøgelse og den børnefaglige undersøgelse (SL § 50) ikke er tilstrækkelig.**

- **Bevisbyrden i forbindelse med en påstand om alkohol og stofmisbrug pålægges samværsforælderen. Børns Vilkår anbefaler blodprøver, der skal erstatte urinprøver, inden samvær.**

- **Lever bopælsforælderen og samværsforælderen i en socialt udsat situation – sammenholdt med et højt konfliktniveau forældrene imellem - skal bopælsforælderens muligheder for at kunne give barnet tryghed vægtes højere end samværsforælderens ret til samvær med barnet.**

- **Overvågede samvær skal finde sted i samværsforælderens hjem, før et samvær overgår til uovervåget.**

- **Der skal altid skal være opfølgning efter et antal samvær, når overvågede samvær overgår til uovervågede samvær**

- **Obligatoriske rådgivningsforløb til familier med højt konfliktniveau. Konfliktmægling og børnesagkyndig rådgivning er ikke tilstrækkelig.**

- **Myndighederne skal ikke kunne straffe bopælsforælderen gennem en ændring af barnets bopæl. Barnets ret til omsorg, tryghed og social trivsel skal altid vægtes højest.**

- **En vurdering af samarbejdschikane bør altid bygge på en grundig undersøgelse af barnets forhold.**

5. FAMILIESAGER VED DOMSTOLENE

Forældremyndighedssager begynder hos statsforvaltningen, men slutter sagen med uenighed, har forældrene mulighed for at bede statsforvaltningen om at overgive sagen til retten. Retten kan i forbindelse med afgørelse af forældremyndighedssagen træffe den første afgørelse om samvær; herefter overgår samværsafgørelserne igen til statsforvaltningen.

Dette betyder, at domstolene inddrages i komplekse sager, Domstolene kan trække på børnesagkyndige vurderinger, men dommerne kan også selv vælge at afholde børnesamtaler.

Børns Vilkår anbefaler

» **At retten skal anmode en børnesagkyndig om at deltage i samtalen med barnet eller afholde samtalen med barnet alene.**

» **At der skal være øget opmærksomhed på, at domstolene i alle afgørelser lader barnets behov for tryghed, omsorg og social trivsel veje tungest – og dermed træffer afgørelser, der er i overensstemmelse med artikel 3 i Børnekonventionen.**

» **At der indføres obligatorisk videreuddannelse til dommere, der træffer afgørelser i forældremyndighedssager.**

» **At der indføres regelmæssige faglige seminarer mellem børnesagkyndige, statsforvaltningspersonale, Familiestyrelsen, Domstolsstyrelsen samt dommere, der dømmer i disse sager, om hvordan et børnefagligt grundlag kan se ud for afgørelser i forbindelse med forældreansvarsloven.**

> Mine forældre er skilt og jeg bor hos far. Jeg har mange konflikter med min mor. Hun slår mig, når jeg er på samvær. Hun siger, at hun ønsker jeg ikke var født. Jeg stak af hjem til far, sidst jeg var på samvær hos hende. Far har taget mig med i Statsforvaltningen til en masse samtaler. Jeg er ked af, at jeg gjorde mor så sur, at hun slog mig.

Pige 12 år, samtale på BørneTelefonen

6. BØRNESAGKYNDIGE UNDERSØGELSER

Børns Vilkår foreslår i flere anbefalinger, at statsforvaltninger og domstole oftere anvender børnesagkyndige undersøgelser.

Fagpersoner, der skriver udtalelser med beskrivelser og vurderinger af børn, mødes med store forventninger. Dette kan friste mange professionelle til mere eller mindre bevidst at fastlægge, hvad der er til barnets bedste, og hvad der hører til godt forældreskab. Dermed bliver det nemt den enkelte fagpersons personlige standarder for "barnets bedste", der bliver bestemmende i de udtalelser, der skrives om børnene.

6.1 Valg af teori og metoder skal gøres tydelig

Det kan altid diskuteres, om en undersøgelse kan være neutral. Undersøgers valg af teori og metode spiller i sig selv en væsentlig rolle for undersøgelsens neutralitet og kvaliteten af undersøgelsen.

Derfor anbefaler Børns Vilkår, at en børnesagkyndig undersøgelse altid indeholder en redegørelse for den børnesagkyndiges teoretiske og metodiske tilgang, ligesom der redegøres for barnets indstilling til undersøgelsen.

Det er desuden en forudsætning for udfaldet, at den børnesagkyndige er i stand til at kunne mobilisere varme og indlevelse i kombination med sin faglige kunnen – noget, rigtig mange børn sætter pris på.

6.2 Børn og voksne har forskellige perspektiver

Hvis statsforvaltningen i overvejende grad benytter sig af forældrene som informationskilder om barnet og samvær, er det vigtigt, at den børnesagkyndige er opmærksom på, at voksne og børn ofte har meget forskellige synspunkter, oplevelser og erfaringer. Og at forældrenes synspunkter kan være påvirkede af deres egen afmægtighed, problemer med at tackle skilsmissen og frygt for afsavn af børnene.

Børns Vilkår mener derfor, at vægten i børnesagkyndige undersøgelser bør lægges på samtaler **med** børn frem for **om** børn.

En børnesagkyndig undersøgelse skal omfatte:

» Det *nødvendige* antal samtaler med barnet. Antal samtaler må bl.a. afhænge af barnets specifikke og generelle behov.
» Den børnesagkyndige undersøgelse skal indledes med en børnesamtale, således at der stilles skarpt på barnets perspektiv.
» Som i en § 50 børnefaglig undersøgelse, skal der være seks fokuspunkter i undersøgelsen:
  - Fritidsforhold og venskaber
  - Skoleforhold
  - Udvikling og adfærd
  - Familieforhold hos både samværs- og bopælsforælder
  - Sundhedsforhold
  - Andre relevante forhold.
» Der skal som minimum være én samtale med forældrene sammen – evt. individuelle samtaler med hver af forældrene i særlige tilfælde, hvor konfliktniveauet skønnes for højt.
» Det nødvendige antal observationer af samspillet mellem hver af forældrene med barnet.
» Indhentning af udtalelser fra institution/skole og sociale myndigheder hos bopæls- og samværsforælderen og andre relevante sammenhænge, barnet færdes i.
» Etablering af samarbejdet mellem de sociale myndigheder og statsforvaltningen i de tilfælde, hvor det er nødvendigt.
» En gennemgang af erklæringen med barnet og forældrene tilpasset barnets alder og modenhed – forhold af særlig følsom karakter for forældrene gennemgås specifikt med forældrene alene.

Børns Vilkår anbefaler

» **At der skal iværksættes børnesagkyndig undersøgelse ved påstande om omsorgssvigt, samarbejdschikane eller højt konfliktniveau, da vi ser det som barnets ret, at myndighederne så grundigt som muligt undersøger forholdene og træffer en forsvarlig beslutning.**

» **At forældre ikke skal kunne sige nej til at deltage i en børnesagkyndig undersøgelse. Derimod skal barnet have ret at sige nej til at deltage i undersøgelsen.**

» **At der fastlægges en tidsfrist på otte uger ved klage over en børnesagkyndig undersøgelse. Børns tid er dyrebar, og lange tidsfrister kan påvirke barnets udvikling og trivsel i invaliderende grad.**

7. SKILSMISSE - EN SAMFUNDSOPGAVE

Hvert tredje barn i Danmark oplever, at far og mor går fra hinanden. Dette kan få os til at undervurdere skilsmissens store betydning for det enkelte barn i den enkelte familie.

Hvis skilsmissen er konfliktfyldt, og hvis forældrene ikke er i stand til at samarbejde omkring barnet efter bruddet, vil krisen blive større for barnet.

Forskningen understøtter, at forældres skilsmisse påvirker barnets trivsel i negativ retning; både internationale og danske undersøgelser viser, at skilsmissebørn klarer sig dårligere på en række områder, når der sammenlignes med børn i intakte familier. Dertil kommer, at børn, der lever i familierelationer med mange konflikter, trives dårligere end andre børn.

Når man ser på det store antal skilsmisser og samlivsbrud i danske børnefamilier, er det derfor oplagt, at det er en samfundsopgave at stille op med støtte og rådgivning, så bruddet bliver så lidt konfliktpræget for barnet som muligt. Forældreansvarsloven giver allerede i dag mulighed for, at forældre kan tilbydes både børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling i statsforvaltningsregi. Men det er langt fra tilstrækkeligt.

Lærere og pædagoger er sammen med børnene mange timer hver dag og er derfor vigtige ressourcer i børnenes liv. Børns Vilkårs erfaring er, at de professionelle i børnenes hverdag ofte udviser berøringsangst i forhold til emnet. Arbejdet med skilsmissebørn og deres familier bør derfor have et tværfagligt løft, og fagpersonernes viden om skilsmissefamilien må styrkes markant, hvis institutioner, skoler og kommuner skal kunne løfte opgaven.

Børns Vilkår formoder, at de store udgifter, der følger af mange retssager og statsforvaltningsafgørelser - og ikke mindst de samfundsmæssige konsekvenser, som de konfliktfyldte skilsmisser har for børnene - kunne reduceres ved en mere målrettet og forebyggende indsats. En indsats, hvor familier tidligt i processen blev informeret, støttet og hjulpet til at komme igennem skilsmissen med et større fokus på barnets tarv end det er tilfældet i dag.

Børns Vilkår anbefaler

- **Et generelt tilbud, som kan være medvirkende til at bibringe forældrene nødvendig viden om især børns reaktioner og behov i en skilsmissesituation samt information og redskaber omkring konflikthåndtering, som forældrene kan omsætte til handling i egen skilsmisse.**

- **Opkvalificering af de professionelle omkring barnet. Det bør ske via et børnefagligt uddannelsesløft af socialrådgivere, pædagoger og lærere med fokus på skilsmissebørn, både på grunduddannelser og efteruddannelser.**

- **Alle skoler og institutioner udarbejder handleplaner, som både har fokus på den akutte handling i forhold til skilsmissebarnet, og på hvordan man kan indrette praksis og rutiner, så disse også tilgodeser børn med to hjem.**

> Min far og mor har lige fortalt, at de skal skilles. Jeg skal blive boende her i byen med mor. Far flytter til Jylland, hvor han har sit firma. Han er aldrig hjemme. Jeg vil komme til at savne at se håndbold sammen med ham. Men alligevel vil jeg helst bo hos mor. Hun er bedst at snakke med og er mest hjemme. Mor er meget ked af, at far er blevet træt af hende.

Pige 13 år, samtale på BørneTelefonen

BILAG

Forældreansvarsloven

Kapitel 1. Indledende bestemmelser

§ 1. Børn og unge under 18 år er under forældremyndighed, medmindre de har indgået ægteskab.
§ 2. Forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov.
Stk. 2. Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling.
Stk. 3. Forældre, der har forældremyndigheden, kan anvende barnets indtægter til dets underhold i passende omfang og under hensyntagen til deres og barnets stilling.
§ 3. Har forældre fælles forældremyndighed, kræver væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold enighed mellem forældrene. Den forælder, som barnet har bopæl hos, kan træffe afgørelse om overordnede forhold i barnets daglige liv, herunder hvor i landet bopælen skal være.
Stk. 2. Har forældre fælles forældremyndighed, og er de uenige om forældremyndigheden, skal begge give samtykke til, at barnet forlader landet, herunder udrejser til Grønland eller Færøerne, eller til, at barnets ophold i udlandet, i Grønland eller på Færøerne forlænges ud over det aftalte, forudsatte eller fastsatte, medmindre der foreligger en afgørelse efter § 17, stk. 1, 2. pkt., eller § 25.
§ 4. Afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.
§ 5. I alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed.

Kapitel 2. Forældremyndighed

Indehavere af forældremyndighed

§ 6. Er forældre gift med hinanden ved barnets fødsel, eller indgår de senere ægteskab, har de fælles forældremyndighed.
Stk. 2. Er ægtefællerne separeret ved barnets fødsel, har moderen dog forældremyndigheden alene, medmindre
1) den separerede mand ifølge anerkendelse eller dom anses som barnets far eller
2) forældrene har afgivet erklæring efter § 7, stk. 1, nr. 1, jf. dog § 7, stk. 2.
Stk. 3. Har forældrene været gift med hinanden inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel, har de fælles forældremyndighed.
§ 7. Forældre, der ikke er gift med hinanden, har fælles forældremyndighed, hvis
1) de efter børnelovens § 2, stk. 1, § 14, stk. 1 eller 3, eller § 19, jf. § 14, stk. 1 eller 3, har afgivet erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, eller
2) de har indgået aftale om fælles forældremyndighed efter § 9.
Stk. 2. Dette gælder dog ikke, hvis erklæringen i stk. 1, nr. 1, er afgivet, uden at betingelserne i retsplejelovens § 448 f for her i landet at behandle spørgsmålet om forældremyndighed er opfyldt.
Stk. 3. Anses en mand for far til barnet ifølge anerkendelse eller dom, har forældrene fælles forældremyndighed, hvis de har eller har haft fælles folkeregisteradresse inden for de sidste 10 måneder før barnets fødsel.
Stk. 4. I andre tilfælde end nævnt i stk. 1-3 har moderen forældremyndigheden alene.
§ 8. Har forældre fælles forældremyndighed, fortsætter denne, selv om de har ophævet samlivet eller er blevet separeret eller skilt, eller deres ægteskab er blevet omstødt.
§ 9. Forældre kan aftale, at de skal have fælles forældremyndighed. Aftalen skal anmeldes til statsforvaltningen for at være gyldig. Er en sag om forældremyndighed indbragt for retten, kan anmeldelse ske hertil.
§ 10. Forældre, der har fælles forældremyndighed, og som ikke lever sammen, kan aftale, at en af dem skal have forældremyndigheden alene. Aftalen skal anmeldes til statsforvaltningen for at være gyldig. Er en sag om forældremyndighed indbragt for retten, kan anmeldelse ske hertil.
§ 11. Er forældre, der har fælles forældremyndighed, og som ikke lever sammen, ikke enige om forældremyndigheden, afgør retten, om den fælles forældremyndighed skal fortsætte, eller om en af dem skal have forældremyndigheden alene. Retten kan kun ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der foreligger tungtvejende grunde.
§ 12. Er der indgået aftale efter § 10 eller truffet afgørelse efter § 11 om, at en af forældrene skal have forældremyndigheden alene, genindtræder den fælles forældremyndighed, hvis gifte, herunder separerede, forældre genoptager eller fortsætter samlivet.

Overførsel af forældremyndighed

§ 13. Forældre kan aftale, at forældremyndigheden skal overføres fra den ene forælder til den anden. Aftalen skal anmeldes til statsforvaltningen for at være gyldig. Er en sag om forældremyndighed indbragt for retten, kan anmeldelse ske hertil.
Stk. 2. Forældremyndigheden kan ved aftale godkendt af statsforvaltningen overføres til andre

end forældre. Forældremyndigheden kan overføres til et ægtepar i forening, herunder til den ene forælder og dennes ægtefælle. Er en sag om forældremyndighed indbragt for retten, kan aftalen godkendes af retten.
§ 14. Retten kan efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed, eller overføre forældremyndigheden til denne.
Stk. 2. Retten kan ændre en aftale efter § 13, stk. 2, eller en afgørelse efter § 15.

Dødsfald

§ 15. Har forældre fælles forældremyndighed, og dør den ene forælder, forbliver forældremyndigheden hos den anden. Har barnet ved dødsfaldet ikke bopæl hos den længstlevende, kan en anden i forbindelse med dødsfaldet anmode om at få tillagt forældremyndigheden. Anmodningen kan kun imødekommes, hvis hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod, at forældremyndigheden forbliver hos den længstlevende. Har barnet ved dødsfaldet bopæl hos den længstlevende, og har denne forvoldt den anden forældremyndighedsindehavers død, kan en anden anmode om at få tillagt forældremyndigheden. Anmodningen kan kun imødekommes, hvis det er af afgørende betydning af hensyn til barnet, at forældremyndigheden ikke forbliver hos den længstlevende.
Stk. 2. Har en forælder forældremyndigheden alene, og dør denne, eller bevirker et dødsfald i øvrigt, at ingen har forældremyndigheden, bestemmes under hensyn til, hvad der er bedst for barnet, hvem der skal have forældremyndigheden. Anmoder den længstlevende forælder om forældremyndigheden, imødekommes anmodningen, medmindre hensynet til, hvad der er bedst for barnet, taler imod det.
Stk. 3. Har en forælder forældremyndigheden alene, og har denne forvoldt den anden forælders død, kan en anden anmode om at få tillagt forældremyndigheden. Anmodningen kan kun imødekommes, hvis det er af afgørende betydning af hensyn til barnet, at forældremyndigheden ikke forbliver hos den længstlevende.
Stk. 4. Forældremyndigheden kan tillægges et ægtepar i forening, herunder den længstlevende forælder og dennes ægtefælle.
§ 16. Indehavere af forældremyndigheden kan tilkendegive, hvem der efter deres død bør have tillagt forældremyndigheden. Den længstlevendes fortrinsstilling efter § 15 gælder dog uanset en modsat tilkendegivelse.

Kapitel 3. Barnets bopæl og varsling

§ 17. Har forældre fælles forældremyndighed, og er de ikke enige om, hos hvem af dem barnet skal have bopæl, afgøres dette af retten. Retten kan træffe afgørelse om, at barnet kan have bopæl hos en forælder, der har eller ønsker at få bopæl i udlandet eller i Grønland eller på Færøerne.
Stk. 2. Retten kan ændre en aftale eller afgørelse om barnets bopæl.
§ 18. En forælder, der vil ændre sin eller barnets bopæl til et andet sted her i landet eller i udlandet, skal underrette den anden forælder herom senest 6 uger før flytningen.

Kapitel 4. Samvær m.v.

Samvær med forældre

§ 19. Barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at barnet har ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos. Begge forældre har ansvaret for, at barnet har samvær.
Stk. 2. Den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, kan anmode om samvær.
Stk. 3. Er der ikke eller kun i yderst begrænset omfang samvær, kan den forælder, som barnet har bopæl hos, anmode statsforvaltningen om at indkalde den anden forælder til et møde om samværet.

Samvær med andre end forældre

§ 20. Er en forælder død, eller er begge forældre døde, kan der fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er nært knyttet til.
Stk. 2. Er der ikke eller kun i yderst begrænset omfang samvær med den forælder, barnet ikke har bopæl hos, kan der i ganske særlige tilfælde fastsættes samvær med barnets nærmeste pårørende, som det er nært knyttet til.
Stk. 3. Det er barnets nærmeste pårørende, der kan anmode om samvær.

Samværsafgørelser

§ 21. Er der uenighed om omfanget og udøvelsen af samvær, kan der efter anmodning træffes afgørelse herom og fastsættes de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed.
Stk. 2. Samvær kan fastsættes i op til 7 dage ud af 14 dage.
Stk. 3. Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om transport af barnet i forbindelse med samvær og om afholdelse af udgifter hertil.
Stk. 4. Fastsættelse af samvær kan afslås, og en aftale eller afgørelse herom kan ændres eller ophæves.

Anden kontakt

§ 22. I særlige tilfælde kan der træffes bestemmelse om anden kontakt med barnet i form af telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post, fotografier el. lign.
Stk. 2. Anmodning om anden kontakt kan indgives af
1) en forælder, som barnet ikke har bopæl hos, eller
2) barnets nærmeste pårørende, hvis betingelserne i § 20 for at få fastsat samvær er opfyldt.
Stk. 3. § 21, stk. 1 og 4, finder tilsvarende anvendelse.

Orientering om barnet m.v.

§ 23. En forælder, som ikke har forældremyndigheden, har ret til efter anmodning at få orientering om barnets forhold fra skoler, børneinstitutioner, social- og sundhedsvæsenet samt private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger. Denne forælder har desuden ret til at få udleveret dokumenter om barnets forhold, hvis disse findes på skoler og i børneinstitutioner. Der må ikke gives fortrolige oplysninger om forældremyndighedsindehaveren.
Stk. 2. En forælder, som ikke har forældremyndigheden, har ret til efter anmodning at få orientering om generelle sociale aktiviteter på barnets skole og børneinstitution fra den pågældende skole og institution og har adgang til at deltage i disse aktiviteter.
Stk. 3. De i stk. 1 og 2 nævnte institutioner m.v. kan nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold og kan nægte orientering om og deltagelse i aktiviteter, hvis det må antages at være til skade for barnet.
Stk. 4. Statsforvaltningen kan i særlige tilfælde efter anmodning fra indehaveren af forældremyndigheden eller fra en af de i stk. 1 eller 2 nævnte institutioner m.v. fratage den forælder, der ikke har forældremyndigheden, adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1 eller orientering om og deltagelse i aktiviteter efter stk. 2. Afgørelsen har virkning fra det tidspunkt, hvor institutionen m.v. modtager meddelelse om afgørelsen.

Samvær med anbragte børn

§ 24. Bestemmelserne om samvær og anden kontakt i denne lov finder ikke anvendelse, hvis barnet er anbragt uden for hjemmet efter kapitel 11 i lov om social service.

Afgørelse om udlandsrejse

§ 25. Selv om der er uenighed om forældremyndigheden mellem forældre, der har fælles forældremyndighed, kan statsforvaltningen træffe afgørelse om, at den ene forælder kan tage barnet med til udlandet, Grønland eller Færøerne i en kortere periode.

Kapitel 5. Midlertidige afgørelser

Forældremyndighed og barnets bopæl

§ 26. Under en sag om forældremyndighed kan den myndighed, der behandler sagen, efter anmodning bestemme, hvem forældremyndigheden midlertidigt skal tilkomme, eller hos hvem af forældrene barnet midlertidigt skal have bopæl. Under en sag om barnets bopæl kan det efter anmodning bestemmes, hos hvem af forældrene barnet midlertidigt skal have bopæl.
Stk. 2. En afgørelse efter stk. 1 gælder, indtil der foreligger en endelig aftale eller afgørelse, som kan fuldbyrdes.
Stk. 3. En afgørelse efter stk. 1, der er truffet af statsforvaltningen, bortfalder
1) 4 uger efter, at det er meddelt parterne, at sagen er afsluttet, jf. § 40, medmindre en af dem

inden da har anmodet om, at sagen indbringes for retten,
2) hvis sagen efter indbringelse for retten hæves eller afvises, eller
3) hvis samlivet genoptages.
§ 27. Har forældre fælles forældremyndighed, og er der risiko for, at den ene af dem vil bringe barnet ud af landet og derved foregribe en afgørelse om forældremyndigheden, kan ministeren for familie- og forbrugeranliggender eller den, ministeren bemyndiger hertil, midlertidigt tillægge den anden af forældrene forældremyndigheden alene.
§ 28. Er indehaveren eller begge indehavere af forældremyndigheden forhindret i at træffe bestemmelse om barnets personlige forhold, afgør statsforvaltningen, hvem forældremyndigheden skal tilkomme, så længe forhindringen varer.

Samvær m.v.

§ 29. Under en sag om forældremyndighed, om barnets bopæl, om samvær eller om anden kontakt kan statsforvaltningen efter anmodning træffe afgørelse om midlertidigt samvær eller om anden kontakt. Er en sag om forældremyndighed eller om barnets bopæl indbragt for retten efter § 40, og omfatter retssagen samværet eller anden kontakt efter § 38, stk. 2, kan retten efter anmodning træffe afgørelse om midlertidigt samvær eller anden kontakt.
Stk. 2. En afgørelse efter stk. 1 gælder, indtil der foreligger en endelig afgørelse om samvær, der kan fuldbyrdes, en aftale om samværet eller en afgørelse eller aftale om anden kontakt.
Stk. 3. Adgangen til at træffe midlertidig afgørelse efter stk. 1 kan i helt særlige tilfælde ligeledes udøves af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

Ændring

§ 30. En midlertidig afgørelse efter §§ 26-29 kan ændres.

Kapitel 6. Sagens behandling

Sagens begyndelse

§ 31. Anmodning om afgørelse om forældremyndighed efter §§ 11, 14 eller 15, om barnets bopæl efter § 17 og om samvær m.v. efter §§ 19-22 og 25 indgives til statsforvaltningen.
Stk. 2. Statsforvaltningen indkalder parterne til et møde, medmindre anmodningen alene vedrører en afgørelse om anden kontakt efter § 22.
Stk. 3. Statsforvaltningen kan undlade at indkalde parterne til et møde, hvis det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt.

Børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling

§ 32. Statsforvaltningen skal tilbyde forældre og børn børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling ved uenighed om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær.
Stk. 2. Statsforvaltningen kan i andre tilfælde tilbyde børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling, hvis der er et særligt behov herfor.
Stk. 3. Statsforvaltningen kan undlade at tilbyde rådgivning eller konfliktmægling efter stk. 1, hvis det er unødvendigt eller uhensigtsmæssigt.

Børnesagkyndige undersøgelser

§ 33. Statsforvaltningen kan iværksætte børnesagkyndige undersøgelser i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.
Stk. 2. Har statsforvaltningen iværksat en børnesagkyndig undersøgelse, færdiggøres denne uanset sagens indbringelse for retten efter § 40.

Inddragelse af barnet

§ 34. Barnet skal inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Dette kan ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser eller på anden måde, der belyser barnets perspektiv.
Stk. 2. Forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen gælder ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder.

Barnets adgang til at henvende sig til statsforvaltningen

§ 35. Et barn, der er fyldt 10 år, kan anmode statsforvaltningen om at indkalde forældrene til et møde om forældremyndigheden, barnets bopæl eller samvær.

Erklæring fra forældre i visse sager

§ 36. Inden en aftale om forældremyndighed efter § 13, stk. 2, godkendes eller der træffes afgørelse herom efter § 15, stk. 2, skal statsforvaltningen indhente en erklæring fra den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden.
Stk. 2. Inden der træffes en afgørelse om samvær efter § 20, stk. 2, skal statsforvaltningen indhente en erklæring fra den forælder, der ikke eller kun i yderst begrænset omfang har samvær.
Stk. 3. Indhentelse af erklæring efter stk. 1 eller 2 kan undlades, hvis det må antages at være til skade for barnet eller medføre uforholdsmæssig forsinkelse af sagen.

Forældremyndighed efter dødsfald

§ 37. Statsforvaltningen træffer afgørelser efter § 15 om forældremyndighed efter dødsfald. Statsforvaltningen indbringer afgørelsen for retten, hvis en part inden 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende, anmoder herom.

Afgørelser om samvær m.v.

§ 38. Statsforvaltningen træffer afgørelser om samvær og anden kontakt efter §§ 19-22 og 25.
Stk. 2. Indbringes en sag om forældremyndighed efter § 11 eller om barnets bopæl efter § 17 for retten efter § 40, kan hver forælder anmode om, at også spørgsmål om samvær og anden kontakt efter § 21, jf. § 19, og §§ 22 og 25 afgøres under retssagen. Det samme gælder under en sag efter § 14, stk. 1, når en ugift far ikke har haft del i forældremyndigheden og det er første gang, sag herom er indbragt for retten.
§ 39. En anmodning om ændring af samvær eller anden kontakt kan afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt.

Afslutning af sagsbehandlingen og indbringelse for retten

§ 40. Statsforvaltningen kan afslutte en sag om forældremyndighed efter § 11 eller § 14 eller om barnets bopæl efter § 17, hvis der ikke er opnået enighed om forældremyndigheden eller bopælen. Statsforvaltningen indbringer sagen for retten, hvis en part inden 4 uger efter, at det er meddelt den pågældende, at sagen er afsluttet, anmoder herom. Dette gælder dog ikke, hvis afslutningen af sagen skyldes, at den pågældende er udeblevet fra et møde i statsforvaltningen.
Stk. 2. Efter anmodning fra en part afslutter statsforvaltningen sagen og indbringer den for retten, hvis
1) parterne har modtaget vejledning på et møde i statsforvaltningen, uden at enighed om forældremyndigheden eller om barnets bopæl er opnået, og parterne eller en af dem ikke ønsker børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling eller børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling er afsluttet uden opnåelse af enighed eller
2) den pågældende har deltaget i et møde, mens den anden part er udeblevet trods to indkaldelser.
Stk. 3. Statsforvaltningen kan i særlige tilfælde efter anmodning afslutte sagen og indbringe den for retten, selv om betingelserne efter stk. 1 eller stk. 2 ikke er opfyldt.

Klage m.v.

§ 41. Statsforvaltningens afgørelser efter denne lov kan påklages til ministeren for familie- og forbrugeranliggender, jf. dog stk. 2 og 3.
Stk. 2. Afgørelser efter § 37 og § 40, stk. 1 og 2, samt afgørelser om at imødekomme en anmodning efter § 40, stk. 3, og afgørelser om afvisning af at behandle en sag om forældremyndighed i medfør af § 46, stk. 2, jf. stk. 1, kan ikke påklages.
Stk. 3. Afgørelser efter § 23, stk. 3, kan påklages til statsforvaltningen. Dette gælder dog ikke afgørelser truffet af sundhedsvæsenet. Statsforvaltningens afgørelse kan ikke indbringes for

højere administrativ myndighed. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan dog efter anmodning optage en sag til behandling, når det skønnes, at den har principiel eller generel betydning.

Bemyndigelser

§ 42. Minister en for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte regler
1) om behandling af sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.,
2) om behandling af sager om transport af barnet i forbindelse med samvær, herunder forældrenes afholdelse af udgifter herved,
3) om overvåget samvær,
4) om anmeldelse af aftaler om forældremyndighed,
5) om børnesagkyndig rådgivning, børnesagkyndige undersøgelser og konfliktmægling og
6) om klagers behandling.

Kapitel 7. Arbejdsaftaler

§ 43. Har et barn eller en ung, der er under forældremyndighed, jf. § 1, med tilladelse af forældremyndighedens indehaver på egen hånd påtaget sig tjeneste eller andet personligt arbejde, hvorved denne er blevet i stand til selv at sørge for sit underhold, kan den pågældende, hvis denne er fyldt 15 år, selv ophæve aftalen og påtage sig arbejde af lignende art, medmindre andet bestemmes af forældremyndighedens indehaver.
§ 44. Aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde, som et barn eller en ung på egen hånd har truffet, kan forældremyndighedens indehaver ophæve, hvis hensynet til barnets eller den unges opdragelse eller velfærd kræver det. Ophævelsen skal dog så vidt muligt ske med passende varsel, og hvor det findes rimeligt, kan der tillægges den anden part en passende erstatning.

Kapitel 8. Internationale aftaler og international kompetence

§ 45. Regeringen kan indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk rets og fremmed rets regler om forældremyndighed, bopæl, samvær og anden kontakt. Overenskomsten finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende.
Stk. 2. Minister en for familie- og forbrugeranliggender kan endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær og anden kontakt.
Stk. 3. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, der er omfattet af Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).
§ 46. Statsforvaltningen kan behandle en sag om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v., hvis betingelserne i retsplejelovens § 448 f er opfyldt.
Stk. 2. Statsforvaltningens afvisning af at behandle en sag om forældremyndighed og barnets bopæl efter §§ 11, 14, 15 og 17, der ikke opfylder betingelserne i stk. 1, kan efter anmodning fra en af parterne indbringes for retten.

Kapitel 9. Ikrafttræden m.v.

§ 47. Loven træder i kraft den 1. oktober 2007.
Stk. 2. Lov om forældremyndighed og samvær, jf. lovbekendtgørelse nr. 39 af 15. januar 2007, ophæves.
§ 48. Lovens § 6, stk. 2, nr. 1, § 6, stk. 3, og § 7, stk. 3, gælder kun for børn, der fødes den 1. oktober 2007 eller senere.
§ 49. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske og grønlandske forhold tilsiger.

Givet på Christiansborg Slot, den 6. juni 2007

Under Vor Kongelige Hånd og Segl

Margrethe R.

/Carina Christensen

FORÆLDREANSVARSLOVEN

– Ændringsforslag til styrkelse af barnets rettigheder

Børns Vilkår

Trekronergade 126 F, 2. sal

2500 Valby

Telefon: 35 55 55 59

bv@bornsvilkar.dk

www. bornsvilkar.dk

Børns Vilkår
FOR BØRN I DANMARK